

al Migjorn val. i cat. occ. pron. *ventrèl*, *be-*, cat. or. *bàntrel*, bal. *vàntřj* (fins a Eiv.: «*ventrey*: estómagó», PzCabr.); per més que el DFgra. (626a) trobant *ventrell* i *ventresques* en Ausiàs, els declari desusats a Mall., en lloc de *ventre*. Així fins al cim dels Pirineus.

L'única reserva és que en aquesta última zona existeix en certs rodals una variant *ventrill*, p. ex. en el Conflent «*lu bāntril dāl pōrk*» Conat, 1960; no és estrany, doncs, que el Busa-N. (parlar de l'alta Cat.) porti el diminutiu «*ventrillol* de animal: *ventriculus*». Com ho mostra la è oberta del cat. or. i ð de les Illes, i ho corrobora la forma en *-ill*, el mot no prové d'un díim. romànic en *-ELLUS* (> cat. *-èll*) sinó del ll. (ja clàssic) *VENTRICULUS*, que com és general en els mots d'aqueixa terminació tenia normalment *-ICULUS* però sovint amb variant en *-i* en llatí vulgar.

De *ventriculus* ve per via sàvia *ventricle*, com a terme tècnic de medicina [Lab. 1840, *-iculo*], per designar certes cavitats anatòmiques (cor, cervell --). El petit tractat fisiològic inclòs en el *TbPu.* de Pou ens mostra com llavors no s'havia introduït encara el llatinisme, i es vacillava entre això, *ventrell* i fins *ventre*: «lo lloc per on va lo menjar al *ventre*: stomachus, oesophagus; lo *ventre* on va lo menjar: *ventriculus*; los budells y tripa: intestina; --» (252); *ventricular*.

Ventrellada [Belv., DAG.]; indigestió, mal de ventre Princ. i men.; *ventrellar* val. i mall. intr. «inflar-se la part superior de la tija de blat, ordi etc., quan s'hi forma l'espiga» (EValor-JGiner, 1950-5): ja *ventrella el blat*. *Ventrellol*, maestr., però *ventrillol* Busa-N., supra. *Ventrellut* [Lab.]. *Desventrellat* [DOrt.]. *Enventrellat* 'enfilat' antiq., segons Belv.; *esventrellar*.

Ventrerà 'faixa o armadura del ventre' [Lab.]: 'corretja que va subjecta als braços del carro i passa per sota el ventre de l'animal' cat. or., occ., ross. i maestr.; *ventreres* les bigues van a mig aire de la teulada, travesseres als cabirons, i equidistants de la comunera i les sabateres, Urgellet (*bentrésers*, 1936; Tor, 1932); Pallars (*bentrésers* Cardós i V. Ferrera, 1932-4); «biga de madera grande que sostiene a las pequeñas en un tejado» Vall d'Aneu (CPol, 28).

El domini d'aquesta paraula segueix per terres llengüadocianes: *bentřjéro* «dachpfette» fins a parlars dels depts. de Tarn-et-Garonne i Lot (HMeyer, VKR v, 355); i també dels Pirineus gascons, però cap allà es devia propagar (amb noves formes de construcció) des del Llgd. o Tolosa, car no hi ha terminació en *-tèra*, *-o*, com caldria en gc., sinó amb *-ie-*: aranès *bentřjères*, V. d'Aura *bentřjères* (V. el dibuix, en ASchmitt, *Termin. Past. Pyr. C.*, 10, que erradament voldria incloure-ho en l'article BRENDA del FEW). Des del punt de vista del sentit, s'explica perquè les *ventreres* impedeixen que la teulada «faci ventre»; cf. *enventrar-se*, infra.

Ventresca [1271]: 'part de la pell d'un animal propera al ventre': «*ventresques* de lúdrics», pell i gola de ~, tarifa dels corredors de Bna. (*EntreDL* 1, 155ss., §§ 52, 53, 54); «tota peliceria --- jebelines, putoys, erminis, *ventresques* de lúries e tota altra salvazina, levat lúries, paga, la dotzena, 3 mesales», ross., a. 1284

(RLR iv, 71); 'budellam del peix': «lo emperador --- leva-li la *ventresca* e ---» fi S. xv (Robert, *L. de Coc*, § 179, 103.1f.); aplicat també a l'home en sentit despectiu o irònic: «s'ils fets de Déu s'ignoren / com los morals, qui són clars, escurs paren, / lur fonament és en nostres *ventresques*», Ausiàs civ, 5c. Tot restant ben vivaç en el Princ., sembla haver-se eclipsat bastant en els països meridionals, com hem vist de Mall. pel DFgra., i també es veu pels valencians, on resta viu a l'extrem Sud, però SGuarner troba necessari explicar «*ventresca* f. mocada, conjunt de budells» en el gloss. de *Canyis*.

És una formació comuna amb la llengua d'oc [oc. ant. *ventresca* «ventre, peau du ventre»] > bc. *men-drezka* «ijada de atún» (bisc. i guip.) i fr. ant. *ventrèche* (> cast. i port. *ventrecha*, Spitzer, *LexikK*, 55); en gascò donaren *bentrésco* com a nom del «lard maigre» ('cansalada'), a tota la H-Garonne i Coserans, *bentréska* responen al mateix a l'aranès central, i la forma afrancesada *bentréska* a Melles (a la sortida de la vall), ALGc iv, 1183. *Ventrellesca* 'ventresca' [Lab.]. *Ventrusca*.

Enventrar-se pall. 'fimbrar, arquejar-se (un pont de fusta, o palanca)' lo pont s *ambèntre* (Tor de Vall F. 1932).

Esventrar, 'rebotar', aplicat a persones, animals, embarcacions, empedrats, murs: encara que no registrat pels diccs. abans del DOrt. (manca encara Lab., Vogel, DAG, DFgra., DAmen., FebrCard., Escrig), és mot de sabor antic i d'ús general almenys en tot el Princ. i no estrany al balear (civ. «*esventrà*: destripar», PzCabr.); i en cat. central són usualíssimes frases com «els estudiants es dediquen massa a *esventrar carrers*», *una tonina esventrada*, *la paret de l'ermita s'està esventrant*, *cadieres esventrades*; i jo no dubto que en Muntaner cal llegir «barques --- *esventrades*» (§ 200, Casac. vi, 55.28), veg. més cita en VARAR, per més que Bofarull i Casac. imprimeixin un *esventades* enterament impropri (no existeix l'acc. «malme-ses» que li atribueix en nota).

En la impressionant descripció que féu l'inoblidable amic de la retirada de l'exèrcit català els anys 1938-39 cap als Pirineus, vencedor moral i espiritual, vençut per la intervenció feixista estrangera i la complicitat de les potències capitalistes i comunistes: «durant la marxa, per esborrats camins, / xipollejant per l'aigua bruta, / i quan l'aire li duu la fetor dels rossins, / *esventrats* al llarg de la ruta, / amb el calçat romput / ---», Joan Sales i Vallès (*Viatge d'un moribund*, 1941, 52). Més rarament: *desventrar* («desbarriagar, despanzurar, desvencijar, destripar», Escrig 1851); *desventrat*; *esventrellar*; *esventrellat* mall. 'malalt del ventrell, que no païx bé, que té diarrea' mall. (DAG.).

CULTISME: *Eventració*.

CPT.: *Ventriloc*, [-quo, Lab.], pres del ll. *ventri-loquus*, format amb loqui 'parlar'; *ventrilloquia*.

Ventreaterrat, *ventrebotat*. *Ventrecurt*. *Ventreprim*. *Maldeventrada*, *-deventrer*, *-deventrós*. *Sotaventrera*.

Ventura, *venturança*, *venturat*, *venturer*, *ventureta*,